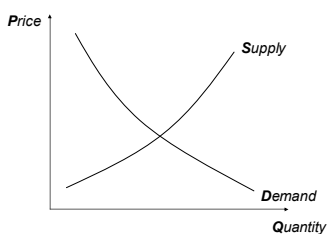

Hogyan értelmezzük a kínálatot és a keresletet nemzetgazdasági szinten?

A piac modelljének átültetése makroszintre: az ár és mennyiség tengelyek értelmezése. Makrokínálat és potenciális kibocsátás. Az árszínvonal és a makrokínálat kapcsolata: az AS függvény. A makrokereslet komponensei. A fogyasztási és a beruházási kereslet elmélete. Az árupiaci egyensúly és az egyszerű kiadási multiplikátor. Az IS-függvény.

A piac modellje a mikroökonómiában

- Ebben a koordináta-rendszerben kell-e gondolkodni makroszinten is, vagy ez csak egy rossz beidegződés?
- Mit mérjünk az egyes tengelyeken a makroökonómiában?

Mit jelent makrogazdasági összkínálat?

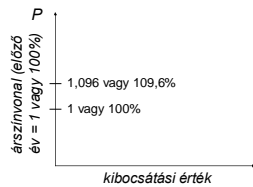
- a vállalati szektor által kibocsátott termékek és szolgáltatások halmaza
- a nemzetgazdasági össztermelés (összkibocsátás) csak értékben mérhető
- a többszörös számbavétel elkerülése, a halmozódás kiszűrése, GDP

Koppány Krisztián, SZE 2006

Az ár és mennyiség tengelyek értelmezése a makroszinten (1)

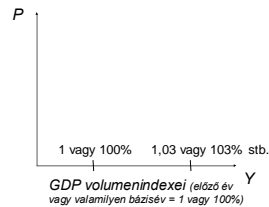
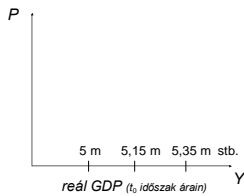
- a termékmennyiség tengelyen is pénzértékben mérünk, nominális GDP
- hogyan mérhetjük az árakat és az árváltozást nemzetgazdasági szinten?
 - sok termék, sok ár
 - az árszínvonal (P, Price Level) mint elméleti kategória
 - statistikailag csak az árszínvonal százalékos változását, az egyes termékek áremelkedési ütemének átlagát tudjuk értelmezni és mérni

	Q_0	P_0	Q_1	P_1
A	2000	200	2500	220
B	800	5000	750	5500
C	20	30000	30	32000

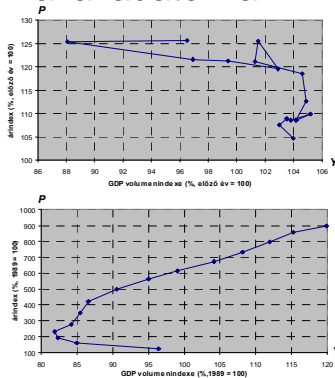
Az ár és mennyiség tengelyek értelmezése a makroszinten (2)

- az árszínvonal és a nominális GDP közötti összefüggés részben a két kategória közötti fennálló egyenes aránysággal magyarázható – ez teljesen egyértelmű, hiszen x%-os áremelkedés a termékek piaci árakon vett összértékét x%-kal növeli
- az árváltozás hatásának kiszűrése
 - reál GDP
 - a GDP volumenindexe

A tengelyek lehetséges értelmezése – hazai adatokkal

Év	Y (% előző év = 100)	P (% előző év = 100)	Y (% 1989 = 100)	P (% 1989 = 100)
1990	96,5	125,7	96,5	125,7
1991	88,1	125,4	85,0	157,6
1992	96,9	121,6	82,4	191,7
1993	99,4	121,3	81,9	232,5
1994	102,9	119,5	84,3	277,8
1995	101,5	125,5	85,5	348,7
1996	101,3	121,2	86,6	422,6
1997	104,6	118,5	90,6	500,8
1998	104,9	112,6	95,1	563,9
1999	104,2	108,6	99,1	612,4
2000	105,2	109,9	104,2	673,0
2001	103,8	108,6	108,2	730,9
2002	103,5	108,9	112,0	795,9
2003	103,0	107,6	115,3	856,4
2004	104,0	104,7	119,9	896,7

A makrogazdasági összkínálat – első megközelítésben

- jelölése: AS (Aggregate Supply) vagy Y^S
- mitől függ az össztermelés nagysága?
 - a rendelkezésre álló erőforrások (munkaerő, tőke) mennyiségétől
 - a termelési technológiák hatékonyságától, a technikai fejlettség szintjétől, a tudástól
 - a rendelkezésre álló kapacitások kihasználtságától, összefüggés a makrokereslettel (Keynes: a kínálat alkalmazkodik a kereslethez)
- a potenciális kibocsátás (első megközelítéses) értelmezése
- a potenciális kibocsátás alatti termelés következményei
 - kihasználatlan tőke- és munkaerőállomány
 - munkanélküliség

Koppány Krisztián, SZE 2006

Függ-e az összkínálat az árszínvonal alakulásától? (1)

- vegyünk egy jelentős kihasználatlan kapacitásokkal rendelkező gazdaságot
- tegyük fel, hogy a makrokereslet – itt most nem magyarázott okok – miatt elkezd emelkedni
- a növekvő kereslethez a vállalatok igyekeznek alkalmazkodni, s növelni termelésüket
- a termelésnövekedéshez fokozott munkaerő-felhasználás szükséges
- a munkaerő-állomány növelése a munkakínálat oldaláról nem ütközik akadályba
- adott tőkeállomány és változatlan technológia mellett mikor növekszik meg a vállalatok munkakereslete?
 - mekkora többletbevétel idéz elő egy pótlólagos munkaerő
 - mennyibe kerül egy pótlólagos munkaerő

pl. konzervgyár

$$MP_L \cdot P > W$$

$$MP_L > \frac{W}{P}$$

Optimális vállalati döntés: $MP_L = \frac{W}{P}$

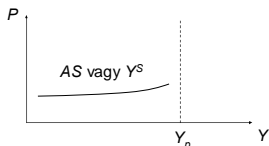
Függ-e az összkínálat az árszínvonal alakulásától? (2)

- a munkakereslet a reálbértől függ
 - ha a munkafelhasználás nő, a munka határterméke (MP_L) csökken
 - ahhoz, hogy a vállalatok munkakeresleti döntése továbbra is megfeleljen a profitmaximum elvének (optimális döntés), csökkennie kell a reálbérek
- a nominálbérek lefelé merevek, a reálbérek alkalmazkodása az árszínvonal változásától függ
- **ha az árszínvonal növekszik**, a vállalatok számára reál értelemben olcsóbb lesz a munkaerő, növelik munkafelhasználásukat és termelésüket, vagyis **növekszik az aggregált kínálat**
- szokásos kérdés és félreértés: a vállalatok természetesen pénzben fizetik ki alkalmazottaikat, de akkor miért lesz olcsóbb a munkaerő? példa ennek megvilágítására: ismét a konzervgyár
- a munkapiaci folyamatok és az aggregált kínálat kapcsolatának részletes elemzésére a következő fejezetben/diasorozatban kerül sor

Koppány Krisztián, SZE 2006

Hogy néz ki az AS függvény diagramja a potenciális kibocsátási szint alatt?

- ha az össztermelés jóval a potenciális kibocsátási szint alatt van, ezért a foglalkoztatottság alacsony szintű és nagy a munkanélküliség, akkor az árszínvonal kis mértékű emelkedése is jelentős növekedést idézhet elő a foglalkoztatottak számában és a makroínálatban
- tegyük fel, hogy egy jelentős kihasználatlan kapacitással rendelkező gazdaságban a makrokéréslet megemelkedik, s a túlkéréslet miatt az árak növekedni kezdenek (lásd Marshall-kereszt)
- a makroínálat az árszínvonal kis mértékű változására is nagyon rugalmasan reagál (lásd első pont)
- az összínálat összkéréslethez való szinte tökéletes alkalmazkodása következtében a termelés a kereslettel majdnem azonos mértékben növekszik, az árszint pedig szinte változatlan marad

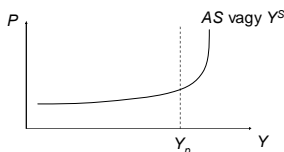
Mi történik, ha elérjük a potenciális kibocsátás szintjét?

- van-e munkanélküliség a potenciális kibocsátás szintjén?
 - társadalmi versus gazdasági értelemben vett teljes foglalkoztatottság
 - a munkapiac szokásos működése
 - munkanélküliség természetes rátája
- a potenciális kibocsátás fogalmának finomítása
- túlléphető-e a potenciális kibocsátás szintje és milyen árat kell ezért fizetni?
 - vegyünk egy olyan gazdaságot, hogy kiinduló helyzetben $Y^D = Y_p^S$
 - a ha a kereslet a potenciális kibocsátás szintje fölé emelkedik; túlkéréslet alakul ki, amely felhajtja az árakat;
 - a kínálati oldal már egyre korlátozottabb mértékben tud csak reagálni kibocsátás-növeléssel az áremelkedésre;
 - egy bizonyos ponton túl pedig egyáltalán nem alkalmazkodni, melynek eredménye: az árszint emelkedése kibocsátás-növekedés nélkül

Koppány Krisztián, SZE 2006

Hogy néz ki az AS függvény diagramja a potenciális kibocsátási szint felett?

- a potenciális kibocsátás felett az AS függvény meredeken emelkedni kezd, majd függőleges lesz

- a továbbiakban feltételezzük, hogy a gazdaságban kihasználatlan kapacitások vannak vagyis az AS függvény árrugalmas, szinte vízszintes szakaszán vagyunk
- a makrokéréslet elemzését első lépésben ilyen feltételek mellett végezzük

Mit jelent és milyen komponensei vannak az összkeresletnek?

- jelölése: AD (Aggregate Demand) vagy Y^D
- kibocsátás = jövedelem = felhasználás = kiadások
- AD és AS azonban nem feltétlenül egyezik meg
- ex ante és ex post kategóriák, kényszer megtakarítás és kényszerberuházás
- milyen komponensei vannak a makrokeresletnek?
 - fogyasztási kereslet
 - beruházási kereslet
 - kormányzati áruvásárlások
 - export
- mitől függ ezeknek a keresleti elemeknek az alakulása?

Koppány Krisztián, SZE 2006

Az árupiaci kereslet elemzése kétszektoros gazdaságban

- $Y^D = C + I$
- elsőként a fogyasztási kereslettel foglalkozunk, ezért egyelőre feltesszük, hogy a gazdaságban nincs beruházási kereslet, vagyis $Y^D = C$
- ez azt jelenti, hogy árupiaci egyensúly ($Y^S = Y^D$) akkor alakul ki, ha az előállított összes végtermék és szolgáltatás értéke megegyezik a háztartási szektor szándékolt fogyasztási kiadásaival

Koppány Krisztián, SZE 2006

Mitől függ a háztartási szektor fogyasztási kereslete?

- mi befolyásolja egy háztartás fogyasztási keresletét a mikroökonómiában?
 - mennyit takarít meg, mennyit költ fogyasztásra? – a kamatlábak
 - milyen termékeket vásárol? – a preferenciák
 - milyen kombinációkban tudja megvásárolni a preferált termékeket? – az árak és a pénzjövedelem
- nemzetgazdasági szinten a nominális összjövedelem és az árak nem függetlenek egymástól
 - ha az árszínvonal emelkedik, ugyanilyen mértékben emelkedik a nemzetgazdasági szintű nominális jövedelem is, amelyen végső soron ugyanakkora termék- és szolgáltatásmennyiség vásárolható
 - a makroszintű fogyasztás a reáljövedelem függvénye

Koppány Krisztián, SZE 2006

A legegyszerűbb fogyasztási modell

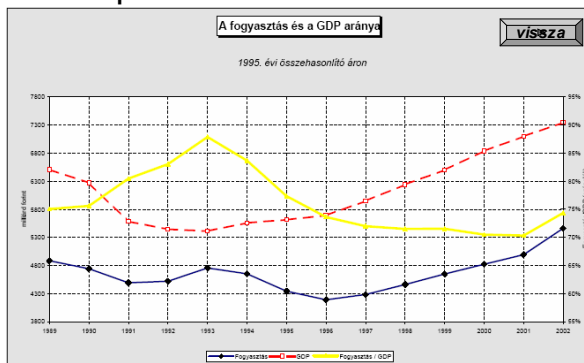
- keynesi fogyasztásmélt, abszolút jövedelemhipotézis
- a nemzetgazdasági fogyasztás az adott időszaki összjövedelem függvénye (vö. **Idősor**)
- fogyasztási függvény $C(Y) = C_0 + \hat{c}Y$
- fogyasztási határhajlandóság $\hat{c} = \frac{dC}{dY} \quad 0 < \hat{c} < 1$
- fogyasztási hányad $c = \frac{C}{Y} = \frac{C_0 + \hat{c}Y}{Y} = \frac{C_0}{Y} + \hat{c}$

A fogyasztási hányad alakulásának bemutatása táblázattal

- $C(Y) = 200 + 0,6Y$ (Fgy. 33. old. 1. feladat)

Y	C	c = C/Y
300	380	1,267
400	440	1,100
500	500	1,000
600	560	0,933
700	620	0,886
800	680	0,850

A fogyasztási hányad és a GDP kapcsolata valós adatokkal

Forrás: KSH, PM

Megtakarítási függvény, megtakarítási határhajlandóság és megtakarítási hányad

- megtakarítási függvény

$$S(Y) = Y - C(Y) = Y - (C_0 + \hat{c}Y) = Y - C_0 - \hat{c}Y = -C_0 + (1 - \hat{c})Y$$

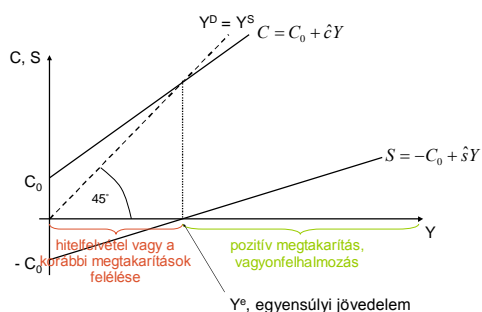
- megtakarítási határhajlandóság

$$\hat{s} = 1 - \hat{c} \quad 0 < \hat{s} < 1$$

- megtakarítási hányad

$$s = \frac{S(Y)}{Y}$$

A fogyasztási és megtakarítási függvény grafikonja

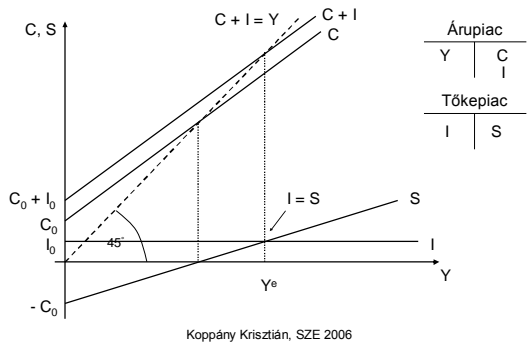

A beruházási kereslet

- Mitől függ a beruházási javak (termelési eszközök) iránti kereslet?
 - a profitvárakozásoktól
 - a kamatszinttől példa
- Független-e a beruházási kereslet a jelenbeli reáljövedelemtől?
- A profitvárakozások és a kamatszint az árupiac szempontjából exogén változók.
- A beruházási kereslet autonóm tényező (I_0) az árupiac modelljében.

Koppány Krisztián, SZE 2006

Árpiaci egyensúly beruházási kereslettel kétszektoros modellben

Az egyszerű kiadási multiplikátor

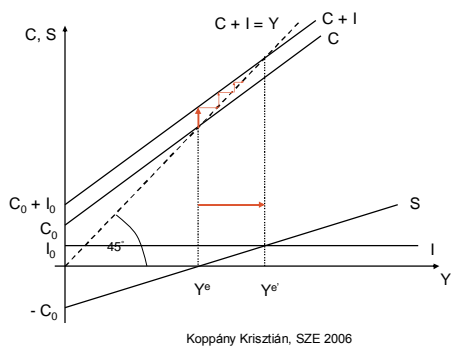
$$Y = C_0 + \hat{c}Y + I_0$$

$$(1 - \hat{c})Y = C_0 + I_0$$

$$Y = \frac{1}{1 - \hat{c}}(C_0 + I_0)$$

Koppány Krisztián, SZE 2006

A beruházások multiplikatív hatása

Szám példa

Egy modellszámításban az autonóm fogyasztási kiadások nagysága 250 egység, a fogyasztási határhajlandóság 0,75, az autonóm beruházások nagysága pedig 150 egység.

- Számítsa ki az egyensúlyi kibocsátás szintjét!
- Számítsa ki a fogyasztási kereslet nagyságát az egyensúlyi kibocsátás szintjén!
- Számítsa ki a fogyasztási hányadot az egyensúlyi kibocsátás szintjén!
- Határozza meg azt a kibocsátási szintet, ahol a fogyasztási hányad 100%!
- Rajzolja fel a fogyasztási, a megtakarítási és a beruházási függvényt az áru piac modellezésére szolgáló koordináta-rendszerben! Jelölje meg azokat a pontokat, amelyeket kiszámított!

Köszönöm a figyelmet!

Szám példa a beruházási kereslet és a kamatláb összefüggésére

- Forrás: Bock Gyula et al. [2001]: Makroökonómia feladatok, TRI-MESTER, 35. oldal 9. feladat
- Egy kis gazdaságban technikailag három beruházási projektre van lehetőség. Ezek a beruházási lehetőségek a következő diákon kerülnek bemutatásra.

Koppány Krisztián, SZE 2006

„A” jelű beruházási projekt

- beruházási költség 2800
- üzemelési idő 4 év
- hozam az 1. évben 800
- hozam a 2. évben 960
- hozam a 3. évben 1040
- hozam a 4. évben 900

Koppány Krisztián, SZE 2006

„B” jelű beruházási projekt

- beruházási költség 2000
- üzemelési idő 3 év
- hozam az 1. évben 1000
- hozam a 2. évben 1000
- hozam a 3. évben 1000

Koppány Krisztián, SZE 2006

„C” jelű beruházási projekt

- beruházási költség 3000
- üzemelési idő 3 év
- hozam az 1. évben 1150
- hozam a 2. évben 1440
- hozam a 3. évben 1620

Koppány Krisztián, SZE 2006

Töltse ki az alábbi táblázatot!

Kamatláb	A beruházási javak iránti összkereslet
10%	
15%	
20%	

Vissza
